

KONUŞMA ADABI ve MEŞRU SOHBET

İslâm âdâbında ve muaşeretinde müsbet sohbet ve konuşmalar makbuldür ve faydalıdır. Fakat nazarları dünyaya, âfâkiyatı ve malâyaniyatı dağıtan veye ahlâk ve âdâba aykırı düşen menfî sohbetler ise, caiz değildir ve zaralıdır. Böyle sohbetlerden (23:3) (28:55) gibi âyetlerin emriyle uzaklaşmalıdır.

Evvelâ, bizler için en ulvî ve müsbet sohbet nümunesi olan ve sohbet-i Nebeviyenin hususiyetlerini ve neticelerini gösteren birkaç kısa bahislerini görelim. Şöyle ki:

“Sohbet-i Nebeviye öyle bir iksirdir ki, bir dakikada ona mazhar bir zât, senelerle seyr ü sülûke mukabil, hakikatın envârına mazhar olur.” **S:489**

“Sahabeler ise, sohbet-i nübüvvetin in'ikasıyla ve incizabıyla ve iksiriyle tarîkattaki seyr ü sülûk daire-i azîminin tayyına mecbur değildirler. Bir kademde ve bir sohbette zahirden hakikata geçebilirler.” **M:50**

“Sohbet-i Nebeviye ne derece bir iksir-i nurani olduğu bununla anlaşılır ki: Bir bedevi adam, kızını sağ olarak defnedecek derecede bir kasavet-i vahşiyane bulduğu halde, gelip bir saat sohbet-i Nebeviyeye müşerref olur, daha karıncaya ayağını basamaz derecede bir şefkat-i rahîmaneyi kesbederdi. Hem cahil, vahşi bir adam, bir gün sohbet-i Nebeviyeye mazhar olur; sonra Çin ve Hind gibi memleketlere giderdi, o mütemeddin kavimlere muallim-i hakaik ve rehber-i kemalât olurdu.” **S:489**

Kelâmda İsrâf Etmemek

“Resul-i Ekrem (A.S.M) كَمَا أَمَرْتَهُ emrini

tamamiyle imtisal ettiği için, bütün ef'al ve akval ahvalinde istikamet, kat'î bir surette görünüyor ... hatta tekellümünde ve ekl ve şürbünde iktisadı rehber ve israftan kat'iyen ictinab etmiştir.” **L:60**

Sohbet-i Nebvî telkinlerinin neticesi olarak sahabeler daima marziyat-ı Rabbaniyeyi merak edip o mes'eleleri sohbet ederlerdi. Bu

hal, bizler için ittiba edeceğimiz en mühim örnek ve tekâmül sebebidir. Şöyle ki:

“Meselâ şu zamanda **siyaset metâi** ve **hayat-ı dünyeviye**nin **temini** ve **felsefenin revaçlar gibi** ... ve selef-i sâlihîn asrında ve o zaman çarşısında en mergup metâ, **hâlik-ı semavat ve arzın** marziyatlarını ve bizden arzularını, kelâmında istinbat etmek ve nur-u nübüvvet ve kur'an ile kapatılmayacak derecede açılan âhîret âlemindeki saadet-i ebediyeyi kazandırmak vesâilini elde etmek idi ... Her kimin güzelce bir istidadı bulunması, onun kalbi ve fitratı, **suursuz olarak** her şeyden bir ders-i mârifet alır. O zamanda cereyan eden ahval ve vukuat ve **muhâverettan** taallüm ediyordu.” **S:481**

Bu sebeble “İçtihadı yani **istinbat-ı ahkâmda**, yani Cenab-ı Hakk'ın marziyatını kelâmından anlamakta, sahabelere yetişilmez. Çünkü o zamandaki o büyük inkılab-ı İlahî, marziyat-ı Rabbaniyeyi ve **ahkâm-ı İlahiyeyi** anlamak üzere dönerdi. Bütün ezhan, istinbat-ı ahkâma müteveccih idi. Bütün kalbler, "Rabbimizin bizden istediği nedir!" diye merak ederdi. Ahval-i zaman, bu hali işmam ve ihsas edecek bir tarzda cereyan ediyordu. **Muhaverat**, bu manaları tazammun ederek vuku buluyordu.” **S:491**

Halbuki “Şimdi saadet-i ebediyeye bedel, **saadet-i dünyeviye** medar-ı nazardır. Beşerin nazar-ı dikkati, başka maksadlara müteveccihtir. Tevekkülsüzlük içinde derd-i maişet, **ruha sersemlik** ve **felsefe-i tabiiye** ve maddiye **akla körlük verdiği**nden; beşerin muhit-i içtimaîsi, o şahsın zihnine ve istidadına, içtihad hususunda kuvvet vermediği gibi, **teşettüt veriyor**, dağıtıyor.” **S:492**

Demek müsbet telkin ve tekâmül şartlarını bulmak için -bilhassa nur medreselerindeki hayatta- asr-ı saadetin mezkûr sohbetlerini ihya ve asr-ı hâzırın sohbetlerine de kapıyı kapamak gerekir. Çünkü, cemiyette merak edilip alâka duyulan ve böylece umumîleşen mes'eleler hakkında yapılan sohbetler, o mes'eleleri idame ettiren en müessir telkinlerdir.

“Diyar-ı İslâmda ise ... umum Erkân-ı İslâmiyete ait muhaverat-ı ehl-i İslâm, o kelimat-ı mukaddesenin mücmel meallerini, mütemadiyen ehl-i imana telkin ediyorlar.” **M:434**

Hz.Üstad sohbetlerden ziyade hizmete dikkat çeken beyanında diyor ki:

“Benim dar vaktim ve inzivadan gelen halet-i ruhiyem bıraksa, o fedakâr dostlara tam sohbet etmeğe hizmet-i Nuriye müsaade etmezdi.” **Ş:485**

“Ziyarete gelen dost dört-beş adama karşı "Beni meşgul etmeyiniz" diye lüzumsuz hiddet ettim. Her ne ise...” **K:231**

“Vaktimi **lüzumsuz sohbetlerle** ve tasannu've hodfüruşluk ile geçirmemek için tecrid koğuşunda bulunucağım.” **L:266**

“Eski Said ... sohbet-i dünyeviye-i siyasiyeyi terketti.” **M:62**

MÜSBET SOHBET

“Üstadın bir dersi, bir sohbeti, çok gençler için vesile-i necat olduğu gibi, Risale-i Nur'a fedakârâne hizmet için de bir menba-ı istinad olurdu.” (T: sh: 462)

“Siz hem birbirinizi teselli, hem kuvve-i maneviyeyi takviye, hem tatlı **sohbetle müzakere-i ilmiye**, hem Nurların yazması ve mütalaalarıyla bu geçici zahmetin noktasını siler rahmet yapmağa, bu fâni saatleri bâki saatlere çevirmeğe muvaffak olursunuz inşâallah.” **Ş:520**

“Hem mütefekkirane, o çeşit sohbet-i imaniye, zemin yüzünün bir manevî zîneti ve medar-ı şerefi olduğuna işareten biri demiş:

Yani: Semavat zemine gıpta eder ki; zeminde **hâlisen-lillah** **sohbet** ve **zikir** ve **tefekür** için, bir-iki adam, bir-iki nefes, yani bir-iki dakika beraber otururlar; kendi Sâni'-i Zülcelalinin çok güzel âsâr-ı rahmetini ve çok hikmetli ve süslü eser-i san'atını birbirine göstererek Sâni'lerini sevip sevdirebilirler, düşünüp düşündürürler.”**B:260**

“Allah için sohbet etmek ve hakiki bir teselli alıp vermek”
lâzım.” **Ş:310**

“Bizim mesleğimizde sohbet-i sûriye ehemmiyeti azdır.” **K:214**

Hem “herkesin arzu ettiği ve istediği ve ferahla kabul ettiği, şahsına karşı hürmet ve muhabbet ve sohbet, -fakat Risale-i Nur'a taalluk eden noktalar haricinde- bana ağır geliyor, beni sıkıyor, müteessir ediyor.”**K:135**

“Yılanlar zehirine karşı tiryak tedarikiyle ve onları kaçırmalarıyla meşgul ve vazifedar bir tek adam, yılanlar içinde duran ve sineklerin ısırmasına maruz olan ve sinekleri kaçırmak için çok yardımcıları bulunan diğer bir adama, yılanların ısırmasını bırakıp ona, sinekler ısırmasına yardım için koşan divanedir. Ve onu çağıran dahi divanedir. O sohbet dahi divanece bir konuşmaktır.” **K:124**

Demek, hakikat-ı imaniyeye hizmet edenler, mesail-i dünyeviye ile meşgul edilmemelidir.

Sohbetlerde münakaşa edilmemeli:

“Kardeşlerime tavsiye ediyorum ki: İnşikaka ve iffiraka sebebiyet veren münakaşa etmesinler. Yalnız müdavele-i efkâr suretinde niza'sız mübahaseye alışsınlar...” **L:106**

“Haklı olsa, haksız olsa **bu halimizde** münakaşa eden haksızdır.” **Ş:321**

NETİCE

Asr-ı Saadetteki cemiyette bütün sohbetler ve umumî olarak merak edilip rağbet gören mes'eleler, kelâm-ı İllâhiyeden, murad ve marziyat-ı İllâhiyeyi anlamak ve âhireti kazanmak idi. Zamanımızda ise:

1- Hayat-ı dünyeviye'nin te'mini..

2- Siyaset merakları..

3- Felsefenin revacı. Yani: Dînî hükümlere tâbi olmak yerine, kendi arzusuna ve aklına göre dini te'vil edip kendi isteklerine uymaktır. Böyle bir hâle düşmemenin ehemmiyetli bir çaresi, Asr-ı Saadet cemiyetinin mezkûr hususiyetlerine bir derece sahip olan ve asrımızın mezkûr üç hastalığımıza karşı kapısını kapayan bir cemaat içinde olmaktır.

Cemiyetin ve geniş dairede çalışan nurcuların, manevi istinad noktası ve bir itimad merkezi olarak bulunması gereken bu haslar dairesi cemaati bulunmazsa veya geniş daireye temayül ederek keyfiyyet hususiyetlerini zayıflatır veya kaybederse, artık dünyanın vazifesi bitiyor demektir...

TARAFGIRLIK (Bk: Bîtaraf)

Zulme tarafdarlık hatası:

“Umumî musibet, ekseriyetin hatasından ileri gelmesi cihetiyle ekser nâsın o zalim eşhasın harekâtına fiilen veya iltizamen veya iltihaken **tarafdar** olmasıyla manen iştirak eder, musibet-i âmmeye sebebiyet verir.” **S:172**

“Bir zaman ben, bir kısım ehl-i dalalete mühim bir vakitte kahr ile dua ettim. Bedduama karşı müdhiş bir kuvvet-i maneviye çıktı. Hem duamı geri veriyordu, hem beni men'etti.

Sonra gördüm ki: O kısım ehl-i dalalet, hilaf-ı hak icraatında bir kuvve-i maneviye'nin teshilatıyla, arkasına aldığı halkı sürükleyip gidiyor. Muvaffak oluyor. Yalnız cebr ile değil, belki velayet kuvvetinden gelen bir

arzu ile imtizac ettiği için, ehl-i imanın bir kısmı o arzuya kapılıp hoş görüyorlar, çok fena telakki etmiyorlar.

İşte bu iki sırrı hissettiğim vakit dehşet aldım, Fesübhanallah dedim. "Tarîk-ı haktan başka velayet bulunabilir mi? Hususan **müdhiş bir cereyan-ı dalalete ehl-i hakikat taraftar çıkar mı?**" dedim. Sonra bir mübarek arefe gününde müstahsen bir âdet-i İslâmiyeye binaen Sure-i İhlas'ı yüzer defa tekrar ederek okuyup, onun bereketiyle, "Mühim Bir Suale Cevab" namında yazılan mes'ele ile beraber şöyle bir hakikat dahi rahmet-i İlahiye ile kalb-i âcizaneme gelmiş. Hakikat şudur ki:

Sultan Mehmed Fatih'in zamanında hikâye edilen meşhur ve manidar "Cibali Baba kıssası" nev'inden olarak bir kısım ehl-i velayet, zahiren muhakemeli ve âkıl görünürken, meczubdurlar. Ve bir kısmı dahi; bazan sahvede ve daire-i akılda görünür, bazan aklın ve muhakemenin haricinde bir hâle girer. Şu kısımdan bir sınıfı ehl-i iltibastır, tefrik etmiyor. Sekir halinde gördüğü bir mes'eleyi halet-i sahvede tatbik eder, hata eder ve hata ettiğini bilmez. Meczubların bir kısmı ise indallah mahfuzdur, dalalete sülûk etmez. Diğer bir kısmı ise mahfuz değiller, bid'at ve dalalet fırkalarında bulunabilirler. Hattâ kâfirler içinde bulunabileceği ihtimal verilmiş.

İşte muvakkat veya daimî meczub olduklarından, manen "mübarek mecnun" hükmünde oluyorlar. Ve mübarek ve serbest mecnun hükmünde oldukları için, mükellef değiller. Ve mükellef olmadıkları için, muahaze olunmuyorlar. Kendi velayet-i meczubaneleri bâki kalmakla beraber, ehl-i dalalete ve ehl-i bid'aya taraftar çıkarlar. Mesleklerine bir derece revaç verip, bir kısım ehl-i imanı ve ehl-i hakkı, o mesleğe girmeye meş'umane bir sebebiyet verirler." **M:343**

"Kâfir ve münafıkların Cehennem'de yanmalarını ve azab ve cihad gibi hâdiseleri kendi şefkatine sığıştırmamak ve tevile sapmak; Kur'anın ve edyan-ı semaviyenin bir kısm-ı azîmini inkâr ve tekzib olduğu gibi, bir zulm-ü azîm ve gayet derecede bir merhametsizliktir. Çünkü masum hayvanları parçalayan canavarlara himayetkârane şefkat etmek, o bîçare hayvanlara şedid bir gadir ve vahşi bir vicdansızlıktır. Ve binler müslümanların hayat-ı ebediyelerini mahveden ve yüzer ehl-i imanın sû'-i akibetine ve müdhiş günahlara sevkeden adamlara şefkatkârane **taraftar** olmak ve merhametkârane cezadan kurtulmalarına dua etmek, elbette o mazlum ehl-i imana dehşetli bir merhametsizlik ve şeni' bir gadirdir." **K:75**

âyetinin sırr-ı işârîsiyle, âhireti bildikleri ve iman ettikleri halde, dünyayı âhirete severek tercih etmek ve kırılacak şişeyi bâki bir elmasa, bilerek rıza ve sevinçle tercih etmek ve akibeti görmeyen kör hissiyatın hükmüyle, hazır bir dirhem zehirli lezzeti, ileride bir batman safi lezzete tercih etmek, bu zamanın dehşetli bir marazı, bir musibetidir. O musibet sırrıyla, hakikî mü'minler dahi bazan **ehl-i dalalete tarafdâr olmak gibi dehşetli hatada** bulunuyorlar. Cenab-ı Hak ehl-i imanı ve Risale-i Nur şakirdlerini bu musibetlerin şerrinden muhafaza eylesin, âmîn.” **K:197**

“Dördüncü Mes'ele: Şu nefiy zamanımda görüyorum ki: Hodfüruş ve siyaset bataklığına düşmüş bazı insanlar, bana **tarafgirane**, rakibane bir nazarla bakıyorlar. Güya ben de onlar gibi dünya cereyanlarıyla alâkadarım.

Hey efendiler! Ben imanın cereyanındayım. Karşımda imansızlık cereyanı var. Başka cereyanlarla alâkam yok. O adamlardan ücret mukabilinde iş görenler, belki kendini bir derece mazur görüyor. Fakat ücretsiz, hamiyet namına bana karşı **tarafgirane**, rakibane vaziyet almak ve ilişmek ve eziyet etmek; gayet fena bir hatadır. Çünkü sâbıkan isbat edildiği gibi, siyaset-i dünya ile hiç alâkadar değilim; yalnız bütün vaktimi ve hayatımı, hakaik-i imaniye ve Kur'anîyeye hasr ve vakfetmişim. Madem böyledir, bana eziyet veren, rakibane ilişen adam düşünsün ki; o muamelesi zındıka ve imansızlık namına imana ilişmek hükmüne geçer.” **M:71**

“Meyve'nin o Dördüncü Mes'elesinde denilmiş ki: "Dünya siyasetine karışmadığının sebebi: O geniş ve büyük dairede vazife az ve küçük olmakla beraber, cazibedarlık cihetiyle meraklıları kendiyile meşgul eder; hakikî ve büyük vazifelerini onlara unutturur veya noksan bıraktırır; hem her halde bir **tarafgirlik** meylini verir, zalimlerin zulümlerini hoş görür, şerik olur" mealinde orada denilmiştir.” **E:56**

“Bîçare bir kısım âlimler ve ehl-i takva insanlar, çoluk-çocuğunun maişet derdi için **bid'alara fetva verdiler** veya **tarafdâr göründüler**. Hususan din derslerini kaldırıp Ezan-ı Muhammedî'yi kaldırmak gibi dehşetli hücumlara karşı, a'zamî fedakârlık ve a'zamî sebat ve metanet ve herşeyden istiğna etmek lüzumu karşısında, ben bir

sünnet-i seniye olan evlenmek âdetini terkettim ki; tâ çok haramlara girmeyeyim ve çok vâcibleri ve farzları yapabileyim. Bir sünnet yüzünden yüz günaha girilmez. Çünkü o kırk sene zarfında birtek sünneti yerine getiren bazı hocalar, on kebaire ve haramlara girmeye, bir kısım sünnet ve farzları bırakmaya kendilerini mecbur bildiler.” **Hn:26**

Halbuki yedi kebairden birisi, “...dine zarar verecek bid’alara tarafdar olmaktadır.” B:335

“Şeairin en cüz’îsi (sünnet kabilinden bir mes’elesi) en büyük bir mes’ele hükmünde nazar-ı ehemmiyettedir. Doğrudan doğruya umum âlem-i İslâma taalluk ettiği gibi; Asr-ı Saadetten şimdiye kadar bütün eazım-ı İslâmın bağlandığı o nuranî zincirleri koparmaya, tahrib ve tahrif etmeye çalışanlar ve **yardım edenler**, düşünsünler ki, ne kadar dehşetli bir hataya düşüyorlar. Ve zerre miktar şuurları varsa, titresinler!..” **M:396**

“O bîçareler, "Kalbimiz Üstad ile beraberdir" fikriyle kendilerini tehlikesiz zannederler. Halbuki **ehl-i ilhadın cereyanına kuvvet veren** ve propagandalarına kapılan, belki bilmeyerek hafiyelikte istimal edilmek tehlikesi bulunan bir adamın, "Kalbim safidir. Üstadımın mesleğine sadıktır." demesi, bu misale benzer ki: Birisi namaz kılarken karnındaki yeli tutamıyor, çıkıyor; hades vuku buluyor. Ona "Namazın bozuldu" denildiği vakit, o diyor: "Neden namazım bozulsun, kalbim safidir.” **M:412**

“Evet yol iki görünüyor. Cadde-i Kübra-yı Kur’aniye olan şu mesleğimizden şimdi ayrılanlar, bize düşman olan **dinsizlik kuvvetine bilmeyerek yardım** etmek ihtimali var.” **L:163**

O bedbahtlar, bazı ehl-i imanın (imanları beraber olduğu halde) ve bir kısım ehl-i ilmin (âhireti tam bildikleri halde) **onlara iltihak** delaletiyle, bilerek ve severek hayat-ı dünyeviyeyi dine ve âhirete, yani elması tanıdığı ve bulunduğu halde beş paralık şişeyi ona tercih etmek gibi; sefahet i hayatı, dinî hissiyata muannidane tercih edip dinsizlik ile iftihar ederler.” **Ş:724**

“Bu asırdaki ehl-i İslâm’ın fevkalâde safderunluğu ve dehşetli canileri de âlîcenabane afvetmesi; ve bir tek haseneyi, binler seyyiati

işleyen ve binler manevî ve maddî hukuk-u ibadî mahveden adamdan görse, ona bir nevi **tarafdar çıkması**dır. Bu suretle ekall-i kalil olan ehl-i dalalet ve tuğyan; **safdil tarafdar** ile ekseriyet teşkil ederek, ekseriyetin hatasına terettüb eden musibet-i âmmenin devamına ve idamesine belki teşdidine kader-i İlahiyeye fetva verirler; biz buna müstehakız derler.” **K:25**

[Barla hayatı devresinde rejime istinaden Risale-i Nur'a muaraza eden bir hocayı ikaz eden Hz. üstadın mektubu:](#)

“Zâtınız, herkesten ziyade **hizmetimize taraftar** ve hararetle himayetkâr olmak lâzım gelirken, maatteessüf meçhul sebeblerle **aksimize tarafgirane** ve bize karşı soğukça rakibane baktığınızdan, oğlunuzu bu köyde yerleştirip ona dost-ahbab buldurmak için çalıştınız. Neticesinde burada öyle bir vaziyet hasıl olmuş ki, mahiyetini düşündükçe senin bedeline ruhum titriyor. Çünkü **السَّبُّ** كَالْفَاعِلِ kaidesinde bu vaziyetten gelen günahlardan, seyyiattan siz mes'ulsünüz.

Zehire tiryak namı vermekle, tiryak olmadığı gibi; zındıka hissiyatını veren ve dinsizliğe zemin ihzar eden bir heyetin vaziyetine, ne nam verilirse verilsin, Genç Yurdu denilsin, hattâ Mübarekler Yurdu denilsin, ne denilirse denilsin o mana değişmez. Başka yerlerde, Genç Yurdu ve Türklük Meclisi, Teceddüd Mahfeli gibi isim ve ünvanlarla bulunan heyetler, başka şekillerde zararsız bir surette bulunabilirler.

Fakat bu köyde madem sekiz senedir ki, sırf esasat-ı imaniye, usûl-ü hakaik-i diniye ile meşgulüz. Elbette bu köyde bize karşı muannidane bir heyetin takib edeceği esas, imansızlığa ve usûl-ü diniyeye muhalif, hattâ zındıka hesabına bir hareket yerine girer. Bilinsin bilinmesin netice öyle çıkar. Çünkü bu havalide umumca tebeyyün etmiş ki, siyaset cereyanlarıyla alâkadar değilim, belki yalnız hakaik-i diniye ile meşgulüz. Şimdi burada birisi bize muhalif hareket etse, hükûmet hesabına olamaz; çünkü mesleğimiz siyasî değil. Hem yeni bid'alar hesabına da olamaz, çünkü hakikî meşgalemiz, esasat-ı imaniye ve Kur'anîyedir.

Hem resmî Diyanet Dairesinin emirleri hesabına dahi değil. Çünkü emirlerini tenkid ve muhalefet meşgalesi bizi kudsî hizmetimizden

men'ettiği için, o meşgaleyi başkasına bırakıp onunla meşgul olmuyoruz. Mümkün olduğu kadar o emirlere karşı temas ettirmemeye çalışıyoruz.

Öyle ise, sekiz sene bu cereyan-ı imanî merkezi olan bu köyde, bize karşı muhalefetskârane ve mütecavizane vaziyet alan, ne nam verilirse verilsin, **muhalefeti zındıka hesabına ve imansızlık namına kaydedilecek.**

İşte sizin ilminize ve makam-ı içtimaîinize ve mensab-ı fetvanıza ve bu havalideki nüfuzunuza ve evlâd hakkındaki müfrit şefkatinizden gelen teşvikkârane muavenetinize istinad ederek; burada hem beni, hem seni pek ciddî alâkadar edecek bir vaziyet vücuda geliyor.” **B:196-197**

“Bazı hocalar “Risale-i Nur'a karşı rakibane başka bir çığır açmak ile hem o zarar eder, hem bu müstakim ve metin cadde-i Kur'aniyeye bilmeyerek zarar verir; **zındıkaya bir nevi yardım olur.**” **K:122**

“Gerçi zındıka ve dinsizlik, o boğuşanların birisine dayanıp ehl-i diyaneti ezer. O zındıkanın tazyikinden kurtulmak, onun aksi cereyanına **tarafdar** olmak bir çaredir. Fakat şimdiye kadar o **tarafdarlık**, bir menfaat vermeyerek çok zararları dokunmuş.” **K:208**

İngiliz desiselerinin “Birinci Hatvesi: Der veya dedirir: Siz kendiniz de dersiniz ki: Musibete müstehak oldunuz. Kader zalim değil, adalet eder. Öyleyse, size karşı **muameleme razı olunuz.**”

Şu vesveseye karşı demeliyiz: Kader-i İlâhi isyanımız için musibet verir. Ona rızâdâde olmak, o gûnahtan tevbe demektir. Sen ey mel'un! günahımız için değil, İslâmiyetimiz için zulmettin ve ediyorsun. Ona rıza veya ihtiyarla inkıyad etmek—neûzü billâh—İslâmiyetten nedamet ve yüz çevirmek demektir. **HUTUVÂT-I SİTTE**